

ΚΛΑΔΙΑ ΔΕΝΤΡΩΝ ΕΠΙΚΙΝΔΥΝΑ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΣΦΑΛΕΙΑ ΤΩΝ ΣΥΓΚΟΙΝΩΝΙΩΝ. ΓΝΩΜΟΔΟΤΗΣΗ (Δεκέμβριος 2007)

Συγγραφέας: ΑΝΤΩΝΙΟΣ ΜΑΝΙΑΤΗΣ

I. Εισαγωγή

Μου τέθηκε μία σειρά ζητημάτων από τη Διεύθυνση Περιβάλλοντος του Δήμου Καλαμάτας[1]. Η υπηρεσία αυτή έχει κατ' επανάληψη δεχθεί καταγγελίες από δημότες σχετικά με την παρεμπόδιση της κυκλοφορίας οχημάτων από δέντρα ευρισκόμενα εντός ιδιόκτητων οικοπέδων, των οποίων τα κλαδιά εισέρχονται στο εύρος επαπτόμενων με αυτά δρόμων. Το πρόβλημα χαρακτηρίζεται ως οξύ και σε ορισμένες περιπτώσεις δεν αφορά μεμονωμένες ιδιοκτησίες αλλά εντοπίζεται κατά μήκος μεγάλων τμημάτων του υφιστάμενου οδικού δικτύου με μικρό πλάτος.

II. Η αρμοδιότητα του Δήμου για την κοπή των κλαδιών

Το διακύβευμα το σχετικό με την επικίνδυνη παρόδια βλάστηση είναι η ασφάλεια των συγκοινωνιών στους δρόμους ή στις πλατείες, της οποίας η διατάραξη τιμωρείται κατά το άρθρο 290 Π.Κ., ακόμη και όταν τελέστηκε από αμέλεια. Προστατευόμενο έννομο αγαθό είναι η ασφάλεια της συγκοινωνίας, παράλληλα όμως προστατεύονται και τα ξένα πράγματα και η ανθρώπινη ζωή. Πρόκειται για ένα έγκλημα συγκεκριμένης διακινδύνευσης, δηλαδή η διατάραξη πρέπει να συνέχεται με επικείμενη επέλευση βλάβης, χωρίς να είναι αναγκαία η επέλευσή της. Αρκεί να κρίνεται ότι η πράξη στη συγκεκριμένη περίπτωση θεωρείται ως πρόσφορη και ικανή -όπως προκύπτει από την ένταση, την ποιότητα και τη μορφή της- να προκαλέσει κίνδυνο ανθρώπου. Έχει κριθεί έτσι ότι δεν προέκυψε κίνδυνος σε περίπτωση οδήγησης μοτοποδηλάτου σε πεζοδρόμιο με πολύ μικρή ταχύτητα και σε ώρα μικρής

κίνησης[2].

Όταν δεν υφίσταται η απαραίτητη επέμβαση στη βλάστηση, τίθεται ζήτημα πλήρωσης της υπόστασης αυτού του εγκλήματος[3]. Ο νόμος διακρίνει τις δημόσιες οδούς σε εθνικές, οι οποίες ενώνουν πρωτεύουσες νομών μεταξύ τους ή την πρωτεύουσα νομού με λιμάνι ναυτικής σημασίας ή με λιμάνι που την εξυπηρετεί, σε επαρχιακές, οι οποίες ενώνουν πρωτεύουσες νομών με πρωτεύουσες επαρχιών ή πρωτεύουσες επαρχιών μεταξύ τους, και σε δημοτικές ή κοινοτικές. Οι τελευταίες εκτείνονται μέσα στην περιοχή της έδρας του Δήμου ή της Κοινότητας ή ενώνουν χωριά του ίδιου Δήμου ή Κοινότητας ή χωριά γειτονικών Δήμων ή Κοινοτήτων ή χωριά με διεθνείς, εθνικές ή επαρχιακές οδούς. Κατά περίπτωση, στην κατηγορία αυτή μπορεί να υπάγονται και οι ανώνυμες αδιέξοδες οδοί[4].

Οι Δήμοι έχουν υποχρέωση να συντηρούν τις δημοτικές οδούς, όπως και άλλοι φορείς το υπόλοιπο οδικό δίκτυο. Ειδικότερα, οι αρμοδιότητες για την κατασκευή, συντήρηση και ανακαίνιση των δημόσιων κοινόχρηστων δρόμων εξακολουθούν να διέπονται κατά βάση από τις διατάξεις των άρθρων 5 παρ. 1, 2 και 3 του ν. 3155/1955 «περί κατασκευής και συντηρήσεως οδών» και τις όμοιου ουσιαστικά περιεχομένου διατάξεις του π.δ. 25/28-11-1929 και ανήκουν για τους εθνικούς δρόμους στο Δημόσιο, για τους επαρχιακούς στην οικεία Νομαρχιακή Αυτοδιοίκηση και για τους δημοτικούς ή κοινοτικούς στον αντίστοιχο Δήμο ή Κοινότητα. Διευκρινίζεται ότι κύριος φορέας για την κατασκευή και συντήρηση του εθνικού οδικού δικτύου είναι η αρμόδια Περιφέρεια, πλην των αναφερομένων στις διατάξεις του ν. 2503/1997 εξαιρέσεων. Για αυτό το τμήμα του εθνικού οδικού δικτύου αρμόδια είναι η Γενική Γραμματεία Δημοσίων Έργων του Υ.ΠΕ.ΧΩ.Δ.Ε. διαμέσου των οικείων υπηρεσιακών της μονάδων[5].

Αν η επίμαχη χλωρίδα ανήκει στο Δήμο, δεν προκύπτει κάποιο νομικό πρόβλημα, διότι η κοπή των κλαδιών εντάσσεται στις εξουσίες που υπάγονται στο δικαίωμα της κυριότητας. Σε περίπτωση που είναι άλλου ιδιοκτήτη ή αγνώστου, πριν από την επέμβαση της αρμόδιας δημοτικής υπηρεσίας θα πρέπει να τηρούνται προκαταρκτικές διατυπώσεις. Όσον αφορά τις ιδιωτικές εκτάσεις μέσα στην πόλη χρειάζεται η έκδοση αποφάσεως του Δημάρχου ή του καθ' ύλην αρμόδιου Αντιδημάρχου, η οποία θα επικαλείται ρητά τις διατάξεις του άρθρου 290 Π.Κ. Τίθεται δηλαδή τίθεται κατ' αρχάς το ζήτημα της τελέσεως του πλημμελήματος της αμελούς

διατάραξης της ασφάλειας των συγκοινωνιών κατά την παρ. 2 αυτού του άρθρου.

Δεν είναι άσκοπο να συμπληρώνεται το νομοθετικό πλαίσιο με το καθεστώς του γειτονικού δικαίου. Η διάταξη του άρθρου 1008 Α.Κ. παρέχει δικαίωμα αυτοδικίας του ιδιοκτήτη ακινήτου, με την έννοια της κοπής των κλαδιών των δέντρων του γειτονικού ακινήτου που εκτείνονται πάνω από το κτήμα του. Η «προδικασία» της κλήσεως του ενδιαφερομένου, νομέα του γειτονικού ακινήτου, να προβεί ο ίδιος στην κοπή των κλαδιών στην τασσόμενη εύλογη προθεσμία καθιερώνεται και από την άποψη του αστικού δικαίου. Μάλιστα, προϋποτίθεται ότι τα κλαδιά εμποδίζουν τη χρήση του ακινήτου, ενώ σε αντίθετη περίπτωση δεν ανακύπτει το δικαίωμα κοπής και το επίσης θεσπιζόμενο σύστοιχο δικαίωμα της ιδιοποίησεως των αποκοπέντων, πράγμα το οποίο βρίσκεται σε πλήρη αντιστοιχία με την προαναφερθείσα ποινική διάταξη για τη διατάραξη της ασφάλειας των συγκοινωνιών.

Επομένως, ο κύριος του βλαπτόμενου ακινήτου, ακόμη και αν συγκαταλέγεται στους δημόσιους φορείς, όπως ο Δήμος Καλαμάτας για τους οικείους δημοτικούς δρόμους, γίνεται ο ιδιοκτήτης των πραγμάτων που προκύπτουν από την κοπή^[6]. Το προαναφερθέν έγγραφο της πολιτικής ηγεσίας του Δήμου, το οποίο πρέπει να κοινοποιείται στην Ελληνική Αστυνομία, αφορά ένα ακίνητο ή και περισσότερα μεμονωμένα ακίνητα σε διαφορετικές περιοχές και συνίσταται σε μία ή περισσότερες ατομικές διοικητικές πράξεις αντίστοιχα, οι οποίες θα πρέπει να κοινοποιούνται στους ενδιαφερόμενους. Αντίθετα, εφόσον πρόκειται για τα ακίνητα ενός εκτεταμένου τμήματος του υφιστάμενου οδικού δικτύου, η απόφαση της δημοτικής αρχής αποτελεί διοικητική πράξη αλλά ιδιαίζουσας μορφής. Συγκεκριμένα, έχει τη φύση γενικής πράξης ατομικού περιεχομένου καθώς απευθύνεται σε μεγάλο αριθμό ενδιαφερομένων που δεν μπορεί να προκαθοριστεί επακριβώς. Η απόφαση αυτή είναι δημοσιευτέα, όχι πάντως στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως, χωρίς να είναι δυνατό να απαιτηθεί και κοινοποίηση σε κάθε εμπλεκόμενο ιδιοκτήτη.

Εκτιμάται ότι η τασσόμενη εύλογη προθεσμία για συμμόρφωση δεν μπορεί να είναι κατώτερη των 10 ημερών από τη δημοσίευση της πράξεως στον ημερήσιο τοπικό Τύπο, ενώ συνιστάται να είναι μεγαλύτερη. Στην απόφαση αυτή μπορεί να αναφέρεται ότι το καθήκον για την επιμέλεια των δέντρων βαρύνει διαρκώς τους δικαιούχους τους, οι οποίοι επομένως υποχρεούνται σε κοπή κάθε φορά που παρίσταται ανάγκη. Όμως, παρόμοια ειδοποίηση θα πρέπει να γίνεται κάθε φορά που

αντιμετωπίζεται το ενδεχόμενο καθαρισμού του οδικού δικτύου από την προβληματική χλωρίδα.

Καθώς έχει παρατηρηθεί, το φαινόμενο ρητής και παρατεταμένης άρνησης συμμόρφωσης ιδιοκτητών στην ειδοποίηση για κοπή των κλαδιών, η οποία συνδυάζεται με προειδοποίηση εκ μέρους τους ακόμη και για βίαιη αντίδρασή τους σε περίπτωση που ο Δήμος επιχειρήσει να προβεί στον καθαρισμό, τονίζεται ότι αυτός θα πρέπει να αποκαταστήσει τη νομιμότητα χωρίς καθυστέρηση. Κατά το άρθρο 37 Κ.Π.Δ. οι αρμόδιοι υπάλληλοι του Δήμου δεν έχουν διακριτική ευχέρεια αλλά υπέχουν υποχρέωση έγγραφης ανακοίνωσης προς τον αρμόδιο εισαγγελέα των αξιόποινων πράξεων που πληροφορήθηκαν κατά την εκτέλεση των καθηκόντων τους. Αν και συνήθως πρακτική στο ζήτημα της κοπής των κλαδιών που διαταράσσουν την ασφάλεια της οδικής συγκοινωνίας είναι να μην ενεργοποιείται η ποινική διαδικασία, σε αυτές τις ακραίες περιπτώσεις αρνητισμού από την πλευρά των ιδιοκτητών φαίνεται ενδεδειγμένη η ανακοίνωση της διάπραξης του εγκλήματος της διατάραξης της ασφάλειας των συγκοινωνιών.

III. Ο καταλογισμός της δαπάνης κοπής των κλαδιών σε βάρος του ιδιοκτήτη

Ζήτημα ανακύπτει όσον αφορά τη δυνατότητα του Δήμου να καταλογίσει τη δαπάνη κοπής σε βάρος των εμπλεκόμενων ιδιωτών, η είσπραξη της οποίας γίνεται με προνομιακό τρόπο κατά τις διατάξεις για την είσπραξη των δημοσίων εσόδων.

Ο Κώδικας Οδικής Κυκλοφορίας (Κ.Ο.Κ.)^[7] δεν προβλέπει αυτό ακριβώς, αλλά περιέχει ρυθμίσεις συγκρίσιμου περιεχομένου σε παραπλήσιες περιπτώσεις. Αυτό συμβαίνει στην περίπτωση της παρ. 8 του άρθρου 10 σχετικά με την με οποιονδήποτε τρόπο επενέργεια στις πινακίδες σήμανσης, στους σηματοδότες και στο σύστημα στήριξής τους, στις διαγραμμίσεις πάνω στο οδόστρωμα, καθώς και στις συσκευές ρύθμισης ή μέτρησης της κυκλοφορίας. Παρόμοια είναι η περίπτωση της παρ. 9 του ίδιου άρθρου για την αφαίρεση ή εξάλειψη των πινακίδων, αφισών, διαγραμμίσεων ή συσκευών που έχουν τοποθετηθεί παράνομα και που ενδεχομένως καθιστούν λιγότερο ορατές τις πινακίδες σήμανσης, την κυκλοφοριακή διαγράμμιση ή άλλη συσκευή

ρύθμισης της κυκλοφορίας. Επίσης, συναφής είναι η περίπτωση της παρ. 3 του άρθρου 47, προκειμένου για τομή σε οδό, η οποία είναι απαραίτητη για την κατασκευή έργου που εκτελείται από επιχείρηση κοινής ωφέλειας, οργανισμό, νομικό ή φυσικό πρόσωπο.

Η διατύπωση αυτού του μαζικού νομοθετήματος θυμίζει την περίπτωση του συγκρίσιμου π.δ. της 13.4.1929 «Περί επικινδύνων Οικοδομών», το οποίο δεν κάνει λόγο για την επικινδυνότητα φυτών. Μοναδική εξαίρεση αποτελεί η διάταξη της παρ. 1 του άρθρου 9 του διατάγματος, όπως αναδιατυπώθηκε στην παρ. 1 του άρθρου 430 του Κώδικα βασικής πολεοδομικής νομοθεσίας, κατά την οποία στις προβλεπόμενες στη συνέχεια περιπτώσεις η αρμόδια πολεοδομική υπηρεσία οφείλει να προβαίνει στην υπόδειξη των αναγκαίων μέτρων και, αν ο ιδιοκτήτης παραλείψει να συμμορφωθεί εμπρόθεσμα στις υποδείξεις της πολεοδομικής υπηρεσίας, αυτή και η αστυνομική αρχή προβαίνουν στην αναγκαστική άρση του κινδύνου σύμφωνα με τα οριζόμενα στο άρθρο 425 (άρθρο 4 του π.δ. της 13.4.1929) και λοιπά άρθρα του παρόντος κεφαλαίου για παραβάσεις των οικοδομικών κανονισμών. Πρώτη περίπτωση από αυτές είναι η σχετική με την τοποθέτηση αποθηκών ύδατος ή φυτειών δίπλα στους μεσότοιχους. Αυτό το πολεοδομικό διάταγμα, στο βαθμό που δεν κάνει λόγο ευθέως για βλάστηση αλλά για οικοδομές και γενικά για εργασίες δόμησης, κατασκευής και εγκατάστασης, πρέπει να θεωρηθεί αναλογικώς εφαρμοστέο προκειμένου να αντιμετωπιστεί ο παραπλήσιος δημόσιος κίνδυνος των ετοιμόρροπων δέντρων.

Εφόσον στον Κ.Ο.Κ. δεν προβλέπεται η δυνατότητα καταλογισμού, πράγμα παράδοξο ενόψει του γεγονότος ότι η ανάγκη αποκοπής της παρόδιας βλάστησης είναι ένα διαχρονικό φαινόμενο στη χώρα, είναι εξεταστέο αν προβλέπεται κάτι τέτοιο σε άλλες διατάξεις.

Στην παρ. 1 του άρθρου 79 του Δημοτικού και Κοινοτικού Κώδικα ορίζεται ότι οι δημοτικές και κοινοτικές αρχές ρυθμίζουν θέματα της αρμοδιότητάς τους, εκδίδοντας κανονιστικές διοικητικές αποφάσεις στο πλαίσιο της κείμενης νομοθεσίας, με τις οποίες θέτουν κανόνες, μεταξύ άλλων, για τη «ρύθμιση της κυκλοφορίας, των μονοδρομήσεων και κατευθύνσεων της κυκλοφορίας, τον προσδιορισμό και τη λειτουργία των χώρων στάθμευσης των οχημάτων, καθώς και για την τοποθέτηση και λειτουργία μετρητών ή εγκαταστάσεων ρύθμισης της στάθμευσης οχημάτων σε κοινόχρηστους χώρους».

Επισημαίνεται ιδιαίτερα ότι με αυτές τις κανονιστικές αποφάσεις των δημοτικών ή κοινοτικών συμβουλίων, σύμφωνα με την παρ. 3 του ίδιου άρθρου μπορεί να καθορίζονται οι περιπτώσεις για τις οποίες επιβάλλονται διοικητικά μέτρα και πρόστιμα, ορίζοντας το ύψος του προστίμου και τη διαδικασία επιβολής τους. Η αντίστοιχη διάταξη της παρ. 2 του άρθρου 37 του προϋσχύσαντος Δημοτικού και Κοινοτικού Κώδικα[8] αναφερόταν μόνο σε πρόστιμα και όχι και σε άλλα μέτρα. Άρα, αυτοί οι κατά νομοθετική εξουσιοδότηση εκδιδόμενοι κανόνες δικαίου μπορεί να εμπεριέχουν ως έννομη συνέπεια μέτρα του σε στενή έννοια διοικητικού καταναγκασμού. Αυτό σημαίνει ότι είναι προβλέψιμες όχι ποινικές κυρώσεις αλλά διοικητικές, όπως σωρευτικά ο καταλογισμός της δαπάνης σε βάρος του παραβάτη και διοικητικό πρόστιμο εναντίον του.

Θα πρέπει η εξουσιοδότηση για τη θέσπιση κανονισμού ρύθμισης της κυκλοφορίας να συνδυαστεί με τη δημοτική αρμοδιότητα του στοιχείου γ4 της παρ. 1 του άρθρου 75 του ίδιου Κώδικα. Μεταξύ των αρμοδιοτήτων των Δήμων στον τομέα Ποιότητας Ζωής και Εύρυθμης Λειτουργίας των Πόλεων συγκαταλέγεται «Η ρύθμιση της κυκλοφορίας, ο καθορισμός πεζοδρόμων, μονοδρομήσεων και κατευθύνσεων της κυκλοφορίας, η απομάκρυνση εγκαταλελειμμένων οχημάτων και γενικότερα η λήψη μέτρων για την αποφυγή δυσμενών επιδράσεων στην ασφάλεια της κυκλοφορίας, σύμφωνα με την κείμενη νομοθεσία».

Άρα, εφόσον θεσπιστεί από το Δήμο Καλαμάτας κανονιστική απόφαση του Δημοτικού Συμβουλίου που να προβλέπει την αρμοδιότητα του Δήμου να καταλογίζει τη δαπάνη κοπής των κλαδιών παρόδιων ακινήτων που είναι επικίνδυνα για την κυκλοφορία στους ιδιοκτήτες αυτών των ακινήτων, είναι δυνατό να γίνει ο καταλογισμός σε κάθε περίπτωση που οι ιδιοκτήτες ειδοποιήθηκαν σχετικά αλλά δεν συμμορφώθηκαν και ο Δήμος αποκατέστησε τη νομιμότητα. Η αποκατάσταση αυτή είναι αδιάφορο αν συνίσταται στην εκτέλεση των απαιτούμενων εργασιών με αυτεπιστασία ή με ανάθεση σε ιδιώτη ανάδοχο.

IV. Επίλογος

Για τα κλαδιά των δέντρων που προεξέχουν στις δημοτικές οδούς επιτρέπεται η κοπή τους από το Δήμο Καλαμάτας, εφόσον προηγουμένως έχει ταχθεί εύλογη προθεσμία στους ιδιοκτήτες των οικοπέδων να προβούν αυτοδύναμα στην κοπή και αυτή παρέλθει άπρακτη. Τίθεται επίσης θέμα έκδοσης κανονιστικής απόφασης του Δημοτικού Συμβουλίου για την πάγια και συστηματική ρύθμιση ομοειδών καταστάσεων, ιδίως για τη δυνατότητα καταλογισμού της δαπάνης που προκύπτει από την κοπή των κλαδιών από το Δήμο σε βάρος των εμπλεκόμενων ιδιοκτητών.

Εξάλλου, είναι αξιοσημείωτο ότι βρίσκεται σε εξέλιξη ένα πιλοτικό πρόγραμμα που αφορά τη Διεύθυνση Πρασίνου του Δήμου Θεσσαλονίκης. Στη συμπρωτεύουσα επιχειρείται ψηφιακή καταγραφή με το δορυφορικό σύστημα εντοπισμού γεωγραφικής θέσης (GPS) και δημιουργία ψηφιακού μητρώου δέντρων του Δήμου Θεσσαλονίκης. Αυτή η πρωτοποριακή για τα ελληνικά δεδομένα πρωτοβουλία, η οποία ενδείκνυται να καλύψει και τις ανάγκες άλλων Δήμων, εκπορεύεται από το Εργαστήριο Δασοκομίας της Σχολής Δασολογίας και Φυσικού Περιβάλλοντος του Αριστοτέλειου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης. Με την ηλεκτρονική καταγραφή του ύψους και άλλων δεδομένων των αστικών δέντρων μπορεί να διασφαλίζεται η αποφυγή πτώσεων και ατυχημάτων.

[1] Με το έγγραφο του Τμήματος Γεωτεχνικών Υπηρεσιών Διεύθυνσης Περιβάλλοντος της 24.9.2007 (αρ. πρωτ. 21417), σε συνδυασμό με το σχετικό έγγραφο της Διευθύντριας Περιβάλλοντος της 28.11.2007 (αρ. πρωτ. 27783).

[2] Βλ. *Μ. Μαργαρίτης* Ποινικός Κώδικας. Ερμηνεία-Εφαρμογή, Αθήνα 2003, σ. 237-238.

[3] *Α. Μανιάτης*, Ο καθαρισμός των επαρχιακών οδών από την επικίνδυνη βλάστηση. Γνωμοδότηση, ΝοΒ 52, 2004, σ. 375 επ.

[4] *Β. Παπαγρηγορίου*, Πολεοδομία. Εισαγωγή, θεσμοί, πολιτική, Αθήνα- Θεσσαλονίκη 2007, σ. 175.

[5] Γνωμοδότηση Ν.Σ.Κ. 136/2006.

[6] *Α. Γεωργιάδη-Μ. Σταθόπουλου*, Αστικός Κώδιξ, Αθήνα 1985, άρθρον 1008, σ. 348 επ.

[7] Ν. 2696/1999, όπως ισχύει με τις τροποποιήσεις των ν. 3534/2007 και 3542/2007.

[8] Π.Δ. 410/1995.